

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir
This project is funded by the European Union

YERELDEN ULUSALA İKLİM AğI PROJESİ KAYSERİ BÖLGE EğİTİMİ ÇALIŞTAY RAPORU

[17-18 Mayıs 2022]

www.temev.org.tr

Hazırlayan:
Seda Oflas
Temiz Enerji Vakfı

YERELDEN
ULUSALA
İKLİM AğI

CLIMATE NETWORK
FROM LOCAL
TO NATIONAL

Bu yayın Avrupa Birliği'nin finansal desteği ile hazırlanmıştır. İeriğinden dokumanı hazırlayanlar ve Temiz Enerji Vakfı sorumlu olup, herhangi bir şekilde AB'nin görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz.

içindekiler

YERELDEN ULUSALA İKLİM AĞI PROJESİ KAYSERİ BÖLGE EĞİTİMİ (17-18 MAYIS 2022) ÇALIŞTAY RAPORU	3
KATILIMCI KURULUŞLAR LİSTESİ	4
I. OTURUM (1. GÜN, SABAH).....	5
2. OTURUM (1. GÜN, ÖĞLEDEN SONRA)	9
İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNDEN KAYNAKLANAN BÖLGESEL SORUNLAR ÇALIŞTAYI (2. GÜN)	13

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir
This project is funded by the European Union

YERELDEN ULUSALA İKLİM AĞI PROJESİ KAYSERİ BÖLGE EĞİTİMİ 17-18 MAYIS 2022 WYNDHAM GRAND KAYSERİ

Birinci Gün - 17 Mayıs 2022

OTURUM 1 (10:00 - 13:00)

Prof. Dr. Doğanay TOLUNAY

İklim Değişikliği: Dünyada ve Türkiye'de Durum

Dr. Nuran TALU

Yeni İklim Şehirciliği ve Uyum

OTURUM 2 (14:00 - 16:45)

Prof. Dr. Süleyman TOY

Turizm Değer Zinciri ve İklim Değişikliği

Dr. Figen AR

Kırsalda Kadın ve Kadın Kooperatifleri: İklim Uyum Örnekleri

İkinci Gün - 18 Mayıs 2022

ÇALIŞTAY (10:00 - 12:30)

İklim Değişikliği Kaynaklı Karşılaştırmalı
Bölgesel Sorunlar

Moderatör: Prof. Dr. Necdet Altıntop

TEMİZ ENERJİ VAKFI
1994

KÜRESEL DENGE
GLOBAL BALANCE

**YERELDEN
ULUSALA
İKLİM AĞI**

YERELDEN ULUSALA İKLİM AĞI PROJESİ KAYSERİ BÖLGE EĞİTİMİ (17-18 MAYIS 2022) ÇALIŞTAY RAPORU

Türkiye'de Sivil Toplumun Desteklenmesi - Ortaklıklar ve Ağlar Hibe Programı altında Avrupa Birliği tarafından desteklenen 'Yerelden Ulusala İklim Ağı' Projesi kapsamında 17-18 Mayıs 2022 tarihlerinde Wyndham Grand Kayseri'de sivil toplum kuruluşları, kooperatifler, yerel yönetimler (belediyeler, valilik), meslek odaları, kent konseyleri, bölge üniversiteleri, bölgenin Kalkınma Ajansı ve iklim değişikliği ile mücadele konusuna ilgi duyan bireysel katılımcılara yönelik bir eğitim programı gerçekleştirilmiştir. Bu rapor, programın ilk gününde gerçekleştirilen eğitim modüllerinde ele alınan konuların kısa bir özetini ve eğitimin ikinci günü gerçekleştirilen çalıştayda tartışılan bölgesel sorunlara ilişkin ana tartışma eksenlerini içermektedir.

KATILIMCI KURULUŞLAR LİSTESİ

Etkinlikte temsilci bulundurarak katılım sağlayan kurum ve kuruluşların listesi aşağıda yer almaktadır:

1. Temiz Enerji Vakfı
2. Küresel Denge Derneği
3. Kayseri Büyükşehir Belediyesi
4. MEB Kayseri İl Milli Eğitim Müdürlüğü
5. Kayseri Büyükşehir Belediyesi Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü
6. Erciyes Üniversitesi
7. Atatürk Üniversitesi
8. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
9. TEMA Vakfı Kayseri İl Temsilciliği
10. Talas Maharetli Eller Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi
11. Kapadokya Kadın Dayanışma Derneği
12. Diyarbakır İli Çevre Hizmetleri Birliği
13. Oran Kalkınma Ajansı
14. Kayseri Amatör Olta Balıkçılığı ve Doğal Hayatı Koruma Derneği
15. Tohumluk Vakfı Kayseri Şubesi
16. Kadın İşbirliğini Geliştirme Derneği
17. Talas Tanıtım Derneği
18. Kayseri Barosu
19. Gençlik ve Spor Bakanlığı, Petrolkent Gençlik Merkezi
20. Makina Mühendisleri Odası

1. OTURUM

(1. GÜN, SABAH)

İklim Değişikliği: Dünyada ve Türkiye’de Durum

Prof. Dr. Doğanay TOLUNAY

İstanbul Üniversitesi, Cerrahpaşa Orman Fakültesi Toprak İlmi ve Ekoloji Anabilim Dalı

Açılış konuşmalarının ardından Kayseri Bölge Eğitimi, Prof. Dr. Doğanay Tolunay’ın sunumu ile başladı. Tolunay, “İklim Değişikliği: Dünyada ve Türkiye’de Durum” başlıklı sunumuna, Sanayi Devrimi’nden günümüze kadarki gelişmelerin küresel sıcaklık artışına etkisine ilişkin bir özet ile başladı. Küresel Isınmayı 1,5°C’de tutmak için acilen harekete geçilmesi gerektiğini ve deyim yerindeyse bu durumun insanlık ve gezegendeki tüm canlılar için “köprüden önceki son çıkış” olarak değerlendirilmesinin gerekçelerini sundu ve gezegenin sıcaklığını 2°C’nin altında tutmak için yapılması gerekenleri ele aldı. Karbon yutak alanlarının, farklı ekosistemlerde ne kadar karbon tutabildiklerine ilişkin bilgileri paylaştı.

Sadece karbondioksitin değil, diğer sera gazlarından olan metan (CH₄) salımının da arttığına ve metan gazının karbondioksitten emisyon birikimi açısından daha tehlikeli olduğuna dikkat çekti. Bilimsel bilgiler çerçevesinde güncel olan IPCC 6. Değerlendirme Raporu'nda küresel ve küresel/bölgesel düzeyde sosyo-ekonomik yolları ve ışımsal zorlamayı dikkate alan senaryoları, tehlike düzeylerine göre değerlendirdi. Deniz ve kara buzullarında erime, deniz seviyelerinde yükselme, deniz sularının ısınması ve mercanların ağarması, okyanus asitleşmesi, fenolojik değişimler (çiçeklerin açtığı, yaprakların döküldüğü, kuşların kuluçkaya yattığı dönemlerin değişmesi) gibi iklim değişikliğinin ekosistemlerdeki göstergelerine örnekler gösterdi. Türkiye'de sera gazı salımlarının kaynaklandığı başlıca sektörler ve bu sektörlerin sera gazı salımlarının yıllara ve ülkelere göre dağılımını katılımcılarla paylaştı.

Yeni İklim Şehirciliği ve Uyum

Dr. Nuran TALU

Küresel Denge Derneği Başkanı

Kayseri Bölge Eğitimi'nin ikinci konuşmacısı Küresel Denge Derneği Başkanı Dr. Nuran Talu, “Yeni İklim Şehirciliği ve Uyum” başlıklı sunumunu gerçekleştirdi. Sunumunda iklim değişikliğinin yerel düzeydeki etkilerine uyum politikalarının dünya gündeminde uzun süredir yer aldığını vurgulayarak, özellikle belediyelerin iklim değişikliğinin olumsuz etkilerine (afetler ve diğer) karşı mücadele etmek bir yana, sera gazları salımlarını azaltmayı ve iklim değişikliğinin etkilerine uyum sağlamayı canlandıran ve bu bağlamda yerel ekonomileri güçlendiren (enerji verimliliği, tasarrufu) önemli aktörler olduklarının altını çizdi.

Talu, Türkiye'nin iklim değişikliği ile ilgili uluslararası taahhütleri çerçevesinde ve Paris Anlaşması maddeleri ile ilişkili olarak yerel aktörlerin/paydaşlarının bu alandaki rol ve sorumluluklarını örneklerle dile getirdi. Kentlerin iklim değişikliğinden kaynaklı risklere hazırlıklı olması için tüm faktörleri iyi belirlemeleri, etkilenebilirlik ve risk analizlerinin temel göstergelerini ve analiz

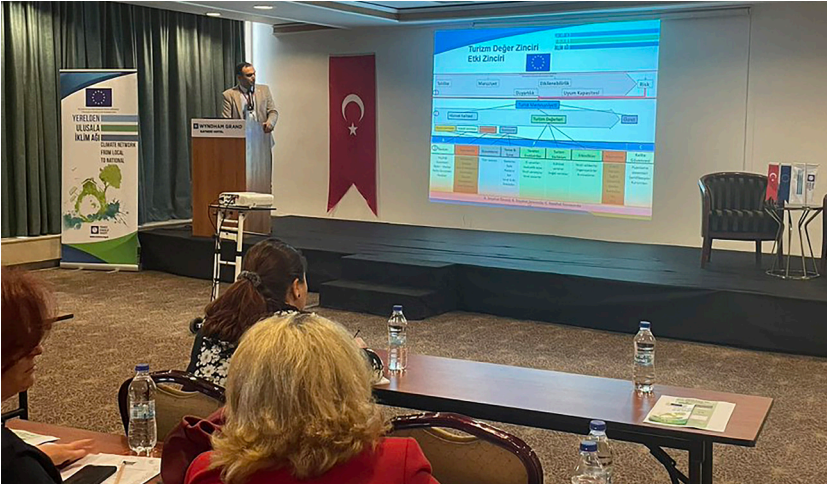
kapsamını (hangi tehlikeler, hangi sektörler, hangi toplumsal gruplar vb.) iyi belirlemeleri gerektiğini belirtti. Yerel İklim Eylem Planlarının, sürecin kentlerde tüm paydaşlarla birlikte yönetilmesi halinde iklim mücadelesinde önemli bir planlama aracı olacağını vurguladı. Kayseri Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı kapsamında Kayseri’de iklim değişikliğinin etkilerine uyum politikalarına işaret etti. Son olarak, Türkiye’de belediyelerin bu alandaki güçlü ve zayıf yönlerini, yetki/koordinasyon sorunlarını ele alarak, söz konusu kısıtları gidermek için öneriler sundu.

2. OTURUM (1. GÜN, ÖĞLEDEN SONRA)

Turizm Değer Zinciri ve İklim Değişikliği

Prof. Dr. Süleyman TOY

Atatürk Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

Eğitimin ikinci oturumu Prof. Dr. Süleyman Toy'un "Turizm Değer Zinciri ve İklim Değişikliği" başlıklı sunumu ile başladı. Profesör Toy başlangıçta, Türkiye'de turizm sektörünün durumu ve sektör ve iklim değişikliği bağlamında temel kavramlar ve politikalar ele aldı. Küresel, küresel/bölgesel (Akdeniz Bölgesi) ve Türkiye ölçeğinde, turizm sektörünün sosyo-ekonomik katkısının üst seviyelere çıkmasında iklim değişikliğinin bir engel olacağına, ancak doğru önlemlerle bu koşulların aksine sektörün sürdürülebilirliğine fayda sağlayarak katma değer yaratabileceğine işaret etti.

Bu çerçevede Türkiye'de ulusal ve yerel ölçeklerdeki turizm gelişim ve kalkın-

ma planlarında, iklim değişikliğine yapılan vurgunun g¼çlendirilmesi gerektiğinin altını çizdi. Ardından ¼lkede, turizm değer zinciri ve iklim değişikliği etki zinciri kavramlarını detaylı olarak incelendiği ayrıntılı bir analiz sundu. Son olarak iklim değişikliğinin sekt¼re etkilerinin beŐeri sermaye, turizm yatırımcı ve iŐletmecilerinin profili, turizm ¼alıŐanları, yerel halk ve turizm değerleri vb. deęiŐkenler ¼zerinden yapılması gerektiğine dair bir ¼erçeve çizdi.

Kırsalda Kadın ve Kadın Kooperatifleri: İklim Değişikliğine Uyum Örnekleri

Dr. Figen AR

3AR Enerji CEO

Dr. Figen Ar, “Kırsalda Kadın ve Kadın Kooperatifleri: İklim Değişikliğine Uyum Örnekleri” konusunu ele aldı. Küresel ısınma, sera gazları, karbon yutakları gibi temel kavramların bir özetini sunduktan sonra, atıklardan elektrik, ısı, gübre, yakıt vb. üretebilmek için uygulanabilecek yöntemleri detaylı olarak anlattı.

Dr. Ar, Türkiye'nin iklim değişikliği mücadelesinde kadınların kayıp bileşen olduğu konusuna dikkat çekerek bu alanda kadınların rol ve güçlerinin su yüzüne çıkması gerektiğini vurguladı. Kurucusu olduğu Afşar Balam Kadın Kooperatifi'nin kurulma ve gelişim aşamalarını katılımcılarımızla paylaştı.

Yöreye özgü gıda ürünleri bölgede yaşayan kadınlar tarafından üretilirken, üretim aşamasında kullanılan elektriği güneş enerjisinden sağlayan, ortaya çıkan atıklardan solucan gübresi üretilerek toprağı besleyen uygulamalarla iklim

ve çevre dostu olan bu kadın kooperatifi girişiminin kendi yerel markasını da oluşturduğunu vurguladı. Afşar Balam'ın iklim değişikliği ile mücadele bağlamında gerek sera gazları salımlarını azaltmada gerek tarım ürünlerinin ve toprağın iklime dayanıklılığını güçlendirmede ve gerekse yerelde kadın emeğini finansal açıdan desteklemede etkileyici bir örnek olarak diğer kooperatiflere yol gösterici faaliyetlerine devam ettiğini ayrıca belirtti.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNDEN KAYNAKLANAN BÖLGESEL SORUNLAR ÇALIŞTAYI (2. GÜN)

1. Kayseri'nin İklim Değişikliği ile Mücadele Stratejisi ve Çok Kademeli Yönetim Anlayışı

İklim değişikliği ile mücadele mutlaka yeni bir sosyo-ekonomik bakış açısını gerektirmektedir ve çok kademeli yönetim¹, iklim değişikliği ile mücadelede üç kanada yürümektedir. Bu kanatlardan ilki Büyükşehirin belediye bünyesinde hazırladığı iklim eylem planında ilçe belediyelerinin ihtiyaçlarının ve iklim değişikliğinin etkilerine uyum ve dayanıklılık politikalarının birlikte oluşturulması, ikincisi, ilçe düzeyinde planlanan iklim mücadelesi hizmetlerinin Büyükşehirin çalışmalarıyla bütünleşmesi ve yerelde ilgili tüm paydaşların bir ağ etrafında toplanabilmesidir. Üçüncü kanat ise, toplumun tüm kesimlerini

¹ Yönetişim kavramı, klasik yönetim yapılarınca tek taraflı olarak belirlenen ilişkiler yerine çok aktörlü ve etkileşimli ilişkileri içeren ve birlikte yönetme, birlikte düzenleme ve kamu-özel sektör ortaklığı felsefesine dayalı bir yönetim sürecidir. (Sobacı, 2007, s.222. Erişim: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/46385>)

(gençler, kadınlar, engelliler, yoksullar, sendikalar, vb.) temsil eden paydaşların karar verici aktörlerden olarak iklim değişikliği mücadele politikalarının üretimine ve eylemlerine dahil edilmesi ve çok kademeli bir yönetim zihniyetine dönüşümün gerçekleşmesi ihtiyacıdır.

2. Temel Eğitim Sistemi Kapsamında Ağ Oluşturmak, Toplum Tabanlı Bir İklim Projesinin Tohumunu Atmak

Genelde yerel kurumlar ve vatandaşlar, iklim mücadelesi ile ilgili “ağ” oluşturmaktan bahsedildiğinde, sorunların çözümüne çok geniş kapsamlı ulusal ve uluslararası projeler geliştirmek ile ulaşılabileceğini düşünmektedir. Bu nedenle de ağların niceliksel büyüklüğüne odaklanan bir algı ve bilinç öne çıkmaktadır. Oysa, yerelde iklim değişikliği ile mücadelede esas olan halkın yaşadığı ortamın sorunlarına, önceliklerine ve ihtiyaçlarına ilişkin doğrudan eyleme odaklı ve başlangıçta eğitimler verilerek projeler üretmenin önemi büyüktür. Bu yönde oluşacak girişimler yerel düzeyde iklim eylem planlama süreçlerinin vazgeçilmez parçalarıdır.

Örneğin İlköğretim sürecinde tarım dersi müfredata eklenerek, çocukların gelişimlerinin ilk aşamalarında iklime dayanıklı tarım konusunda farkındalıkları artırılabilir, bilinçlenmeleri sağlanabilir. Böylece geleceğin genç çiftçileri, anız yakma uygulamaları, nadasa bırakma, vahşi sulama yöntemleri gibi birçok uygulamanın iklim mücadelesi için zararlı olduğunu en başta zorunlu eğitimler kapsamında öğrenmiş olacaktır.

3- Kayseri’de Tarla Sulamaları

İl genelinde tarımdaki ürün deseni çıkarılmalı, kısa vadeli ekonomik getirisi yüksek ürünler yerine bu ürünler kullanılmalıdır. Vahşi sulama tekniklerinin uygulanması sebebiyle verimsiz enerji kullanımına ve yanlış gübreleme uygulamalarıyla oluşan toprak kirliliğine engel olacak planlamalar yapılmalıdır. Yaptırımlı ekim modeline geçilmesi gerekmektedir. Türkiye’nin su zengini bir ülke olmadığı dikkate alınarak bu modellemelerin yapılması, çiftçinin de bu konuda desteklenmesi gerekmektedir. Hem gıda hem hayvan yemi olarak kul-

lanılabilen ürünlerin ekimi artırılmalıdır. Ülkemizde ve özellikle verimli tarım arazileri olan illerimizde tarım yapacak nüfus azalması önemli bir problemdir. Bu nedenlerle, tarımsal büyüme koridorlarının kentlere kaydırılması, özellikle büyükşehir belediyelerinin kır-kent tarımı uygulama politikalarının artırılması gerekmektedir.

4- Toprak Ekosistemi ve Biyolojik Birikim

Türkiye topraklarında hiçbir zirai uygulama görmemiş olan toprak alanları azalmıştır. Bu soruna ek olarak bu arazilerin yüksek fiyatlara satılması toprak ekosistemlerinin korunamamasını da beraberinde getirmektedir. Buradaki temel sıkıntı, mikro-plastik ve toksik maddeler gibi topraktaki kalıcı organik kirletici oranlarıdır. Bu kalıcı organik kirleticilerin, toprak remediasyonu² ile temizlenmesi gerekmektedir. Türkiye’de toprak remediasyonu ve yeraltı suyu remediasyonu uygulamalarını yapacak uzman sayısı yetersizdir. Çözümlerden olarak, topraktaki zararlı maddelerin tespit edilebildiği basit bir kit geliştirilip çiftçilerin üretim yaparken bu kitleri kullanması sağlanabilir.

5- Atık Yönetimi

Kayseri’nin en önemli çevre kirliliğinin önleme sorunlarından biri atık yönetimidir. Evsel atıkların evlerde ayrılmasının amacına ulaşabilmesi için belediyelerde, ‘Entegre Katı Atık Yönetimi’nin büyükşehir ve ilçe belediyelerinde etkin uygulanması gerekmektedir.

6- Aynı Amaç için Çalışan STK’ların Güçlendirilerek Ağlara Dahil Edilmesi

Doğa koruma, kültür, insan hakları, kalkınma, ekonomi, cinsiyet eşitliği, gençlik vb. gibi dolaylı ve doğrudan iklim değişikliği alanlarında çalışan sivil toplum kuruluşlarının birbirlerini rakip olarak görmeden, “kümelenme” mantığıyla bir araya gelmeleri gerekmektedir. İnsan ve finansal kaynağın yetersizliği ve israf edilmemesini dikkate alınarak, bu kümelenmelere alt/küçük ölçekli sivil

² Toprak remediasyonu, toprağı arındırmak ve yeniden canlandırmak için kullanılan stratejileri ifade etmektedir. <http://uni-ecoaula.eu/index.php/tr/2-uncategorised/805-1-1-terms-in-remediati-on-2>

oluşumların da (kent konseyleri, dayanışma ağları, kadın emeği kooperatifleri, mahalle örgütleri, konu bazlı platformlar vb.) dahil edilerek, iklim değişikliği ile mücadele alanında toplumun çeşitli kesimlerinde farkındalık, kapasite geliştirme sağlanmalıdır.

7- Binalarda Enerji Performansı Yönetmeliğinin Etkin Uygulanması

Kayseri ve civar illerde şehircilik planları genelde doğadan kopuk, çevresel sorunlar dikkate alınmadan ve toplumun gerçek ihtiyaçları değerlendirilmeden yapılmaktadır. Örneğin günümüzde bir binanın her yüzeyinden enerji verimliliği anlamında faydalanmak mümkündür. Ülkemizde binalarda enerjinin etkin ve verimli kullanılmasına, enerji israfının önlenmesine ve CO2 emisyonlarının azaltılmasına ilişkin usul ve esasları düzenleyen ve 2008 yılından bu yana yürürlükte olan “Binalarda Enerji Performansı Yönetmeliği” bu fırsatı değerlendirmek için yetersiz kalmakta, üstelik yaptırım mekanizmalarının işlerliği olmadığından formalite bir uygulama olarak devam etmektedir.

Binalar iklim değişikliği ile mücadele konusunda, kentlerde en fazla CO2 ve eşdeğeri sera gazı salımında azaltım sağlanabilecek alanlardan biridir. Ancak yerel yönetimlerin en az müdahalede bulunduğu alanlardandır. Yeşil çatılar, yeşil cepheler gibi doğa temelli çözümler gibi iklim dostu yenilikçi uygulamalar için bu yönetmeliği ve ilgili diğer yasal düzenlemeleri uygulayacak yönetsel araçların varlığı ve yaptırım gücü yeterli değildir. Dolayısıyla bu yönetmelik yerel düzeydeki sorunlara çözüm sunmakta yetersiz kalmaktadır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir
This project is funded by the European Union

www.temev.org.tr

Yukarı Bahçelievler Mah. 59. Sk. No:15/1, Çankaya 06490 ANKARA
Tel: +90 312 234 42 95 • temev@temev.org.tr